

TIPURILE DE REGIMURI MATRIMONIALE CONTRACTUALE ÎN LEGISLAȚIA DIFERITELOR STATE

Olga PISARENCO,
doctorand (USM)

Recenzent: *Valentina CEBOTARI, doctor în drept, conferențiar universitar (USM)*

SUMMARY

In its evolution, the concept of contractual matrimonial regime knew different approaches, specific to the stages of society development. Along with the evolution of contemporary society to a broader international opening and in the perspective created by the integration of several countries into the European Union, the issue of diversity of contractual matrimonial regimes in the legislation of different countries will witness new approaches.

Pe parcursul evoluției sale, conceptul „regim matrimonial contractual” a cunoscut diferite abordări specifice etapelor de dezvoltare ale societății. Această dezvoltare conceptuală va cunoaște în permanență noi abordări, determinate de aplicabilitatea practică a relațiilor patrimoniale dintre soți.

Întrucât legislațiile statelor reglementează mai multe tipuri de regimuri matrimoniale, considerăm necesară clasificarea lor, după o serie de criterii împărțășite de doctrină¹.

A. Cel mai important și utilizat pe larg de doctriinari este *criteriul izvorului (sursei) regimului matrimonial*, care împarte regimurile matrimoniale în două categorii:

a) *Regimuri matrimoniale legale*. Acestea sunt prevăzute de lege și se aplică soților, dacă aceștia nu convin altfel, sau dacă legea nu le permite să aleagă un alt regim matrimonial. Doctrinariii sec. XIX au promovat concepția susținută de francezul Dumoulin, precum că regimul legal corespunde voinței soților, constituind astfel un contract tacit². Această concepție, care face din regimul matrimonial legal o convenție matrimonială tacită, este combătută de doctrina astăzi dominantă, care vede în regimul matrimonial legal un efect al căsătoriei³.

Analiza legislațiilor diferitelor state identifică divizarea regimurilor matrimoniale legale în:

– *regim matrimonial ordinar*, care există absolut în toate sistemele de drept. El se aplică prin simplul efect al legii⁴, în situațiile în care soții nu au încheiat o convenție matrimonială, și este destinat să mențină un echilibru în cuplu și să asigure o protecție a terților cu care soții intră în raporturi juridice în timpul căsătoriei⁵.

– *regim matrimonial extraordinar*, întâlnit în dreptul elvețian. El se aplică la cererea unui singur soț sau atunci când se impune în împrejurări excepționale, când interesul unuia dintre soți, al uniunii conjugale în ansamblul său sau chiar al unor terți creditorii trebuie protejat. Acest regim se referă la separația de bunuri aplicată soților în baza unei hotărâri judecătorești, re-

prezentând, de fapt, o soluție pentru anumite situații de criză conjugală, iar nu un regim matrimonial cu o organizare proprie⁶.

b) *Regimuri matrimoniale convenționale*. Acestea sunt regimuri matrimoniale create de soți după propria voință sau sunt alese dintre regimurile tip propuse de lege, de la care soții pot să deroge, într-o anumită măsură, dacă legea le-o permite. Existența lor este legată de încheierea unei convenții matrimoniale. Din analiza legislațiilor diferitelor state, putem deduce existența a două categorii de regimuri matrimoniale contractuale:

– *regim matrimonial contractual redactat*. La această categorie se referă regimurile matrimoniale create de către părți după propria lor voință, fără ca legea să le pună la dispoziție anumite regimuri matrimoniale contractuale tip. Spre exemplu, legislația RM acordă soților libertatea creării propriilor regimuri matrimoniale, fără a reglementa posibile categorii de regimuri contractuale, însă cu instituirea protecției legale asupra unor aspecte matrimoniale care nu pot fi contractate;

– *regim matrimonial contractual tip*. La această categorie se referă regimurile matrimoniale contractuale tip, care sunt expres prevăzute de lege, părțile având dreptul⁷ de a alege unul din ele, putând, în unele cazuri, să prevadă anumite excepții.

B. După *criteriul gradului de maleabilitate (adaptabilitate) – posibilitatea soților de a schimba regimul matrimonial*, regimurile matrimoniale sunt de două feluri:

a) *Regimuri matrimoniale mutabile (transformabile)*. Aceste regimuri matrimoniale pot fi modificate sau chiar înlocuite de soți, în timpul căsătoriei, cu un alt regim matrimonial. Majoritatea sistemelor de drept reglementează caracterul mutabil al regimului matrimonial.

b) *Regimuri matrimoniale imutabile (constante)*. Acest tip de regim matrimonial este caracterizat prin „pietrificarea” sa, legea interzicând soților orice derogare de la regimul care li se aplică, indiferent că acesta este rezultatul alegerii lor sau al prevederilor legii. Caracterul imutabil al regimului matrimonial a fost cunos-

cut și de unele sisteme de drept democratice, care au renunțat însă la acest tip de reglementare; în general însă, aceasta este o caracteristică a sistemelor de drept inflexibile, proprii societăților totalitare, cum a fost cazul României înainte de 1989⁸.

C. Criteriul structurii interne a regimului matrimonial este cel mai complex dintre cele care determină clasificarea regimurilor matrimoniale și duce la identificarea mai multor categorii și subcategorii ale acestora:

a) *Regimuri matrimoniale de comunitate*⁹. Acestea sunt caracterizate prin existența unui drept de proprietate comună a soților asupra bunurilor dobândite în timpul căsătoriei. Ele pot fi, la rândul lor, clasificate după întinderea comunității de bunuri a soților în:

– *regimuri de comunitate universală*, în cadrul cărora toate bunurile soților sunt bunuri comune; deși foarte rar întâlnite, se poate spune că, în cadrul lor, operează practic o „confuziune” totală între patrimoniile soților, fiind indiferente data dobândirii bunurilor sau natura lor (cu excepția bunurilor de uz personal);

– *regimuri de comunitate parțială*, caracterizate prin prezența, în patrimoniul soților, atât a bunurilor comune (de regulă, cele dobândite în timpul căsătoriei), cât și a unor bunuri proprii (determinate ca atare de data dobândirii sau de natura lor). În cadrul acestor regimuri, patrimoniul fiecărui soț cuprinde dreptul asupra bunurilor sale proprii, precum și dreptul asupra părții ce îi revine din bunurile comune. În funcție de nivelul proporționalității, se cunosc două tipuri ale regimurilor de comunitate parțială:

– *regimul proprietății în devălmășie*, potrivit căruia bunurile dobândite de către soți în timpul căsătoriei sunt bunuri comune, iar în caz de divorț, se împart în cote egale; și

– *regimul proprietății pe cote-părți*, potrivit căruia fiecare soț dispune de dreptul la o cotă-parte din bunurile matrimoniale, alta decât $\frac{1}{2}$ din proprietatea comună;

– *regimuri de comunitate restrânsă*, potrivit cărora sunt proprietate comună a ambilor soți doar bunurile expres menționate în contractul matrimonial.

b) *Regimuri matrimoniale de separație de bunuri*. În cadrul acestor regimuri, soții au numai bunuri proprii, indiferent de data dobândirii sau natura lor. Cu alte cuvinte, nu există o masă de bunuri comune; dacă soții au în proprietate comună anumite bunuri, asupra acestora poartă un drept de proprietate comună pe cote-părți, iar în patrimoniul fiecărui soț intră cota-parte ideală și abstractă din dreptul de proprietate asupra bunului respectiv.

c) *Regimuri matrimoniale mixte (eclectice)*, care îmbină separația de bunuri din timpul căsătoriei cu principiul de comunitate ce se manifestă la desfacerea acesteia. Ele sunt regimuri eterogene, caracterizate prin „sinctetismul” regulilor specifice celor două categorii de regimuri descrise mai sus: cele de comunitate și cele de separație. După izvorul eterogenității lor, ele pot fi subclasificate în două categorii:

– *regimuri matrimoniale al căror caracter eterogen este intrinsec*, adică face parte din natura sa intimă, cum este regimul participării la achiziții. Cunoscut de legislații ca cele din Germania, Elveția sau Quebec (unde este reglementat ca regim legal, supletiv) sau Franța (unde are caracter convențional), regimul participării la achiziții este, pe parcursul său, un regim de separație de bunuri, pentru ca la momentul încetării sale să se facă o evaluare a bunurilor fiecărui soț, raportată la momentul începutului regimului matrimonial. Dacă creșterea în valoare a bunurilor unui soț este mai mare decât a celui alt, cel dintâi va plăti celui din urmă jumătate din această diferență de valoare. Se poate spune că regimul matrimonial al participării la achiziții este unul ideal, deoarece îmbină independența patrimonială a soților, proprie regimurilor de separație, cu ideea de comunitate, specifică solidarității și comuniunii familiale.

– *regimuri matrimoniale al căror caracter eterogen este extrinsec*, fiind determinat ca atare de soți, care adaugă unui regim matrimonial dominant o serie de reguli specifice altui regim. Aceasta este situația regimului dotal, un regim de separație de bunuri caracterizat prin inalienabilitatea bunurilor dotale. În cadrul acestui regim, soții puteau conveni asupra unei „societați de achiziții”, asemănătoare, ca efecte, cu regimul participării la achiziții, descris mai sus¹⁰.

D. După criteriul numărului de regimuri matrimoniale recunoscute de lege, regimurile matrimoniale sunt de două feluri:

a) *Regimuri matrimoniale moniste*. După cum arată și noțiunea, acestea sunt regimuri matrimoniale unice, prevăzute ca atare de lege, și, pe cale de consecință, obligatorii, deoarece soții nu au posibilitatea de a alege între mai multe regimuri matrimoniale. În statele cu regim matrimonial monist, legea nu recunoaște convențiile dintre soți și interzice încheierea de acorduri matrimoniale sub sancțiunea nulității. Ele sunt specifice sistemelor legale inflexibile, de sorginte totalitară, dar pot fi întâlnite accidental și în societăți democratice. Asemenea interdicții au fost prezente în legislațiile fostelor state comuniste. Spre exemplu, România abia prin Codul civil din 2009 a renunțat la această interdicție, acordând cetățenilor săi dreptul de a-și alege propriul regim matrimonial.

b) *Regimuri matrimoniale pluraliste*. În cadrul acestora, legiuitorul reglementează două sau mai multe regimuri matrimoniale, unul este regimul legal, care se aplică în lipsa convenției părților, iar celelalte sunt regimuri convenționale, care pot fi alese sau create prin convenția părților¹¹.

E. Regimul primar imperativ¹². În cadrul sistemelor de drept care cunosc regimuri matrimoniale pluraliste¹³, există un set de norme juridice aplicabile raporturilor patrimoniale dintre soți dincolo de voința lor și indiferent de regimul matrimonial pe care și l-ar fi ales. Aceste norme juridice reprezintă „osătura” indispensabilă oricărui regim matrimonial, care se aplică soților imediat după căsătorie, fiind menite să asigure o mini-

mă coeziune patrimonială familiei și protecția intereselelor pecuniare ale acesteia¹⁴.

Acest regim reprezintă un set de reguli fundamentale și imperative, aplicabile, indiferent de regimul matrimonial care guvernează raporturile patrimoniale dintre soți. După unii autori, acesta nu poate fi considerat un regim matrimonial suficient pentru a organiza raporturile patrimoniale dintre soți sau dintre aceștia și terți, întrucât este vorba doar despre normele fundamentale care guvernează aceste raporturi, ce se aplică în mod obligatoriu tuturor celor căsătoriți¹⁵.

Elementele principale ale regimului primar imperativ sunt, de regulă:

a) regimul juridic al locuinței familiei, chiar dacă aceasta este proprietatea numai a unuia dintre soți sau este închiriată; și

b) regimul juridic al cheltuielilor pentru susținerea căsătoriei („sarcinile căsătoriei”), pentru care soții răspund solidar, chiar dacă numai unul dintre ei a contractat datoria și indiferent de regimul matrimonial care li se aplică.

Datorită rațiunilor care îl impun, orice convenție contrară regimului primar imperativ este lovită de nulitate absolută¹⁶.

Astfel, putem concluziona că oricare ar fi regimul matrimonial concret aplicabil soților și indiferent de multitudinea de regimuri matrimoniale, pe care un anumit sistem de drept național le poate constitui, există un set de reguli aplicabile în toate cazurile. Aceste reguli generale formează constituția regimurilor matrimoniale.

Din multitudinea clasificărilor analizate *supra*, concluzionăm că legislațiile statelor abordează în mod diferit instituția regimului matrimonial. Astfel, sunt state ce aplică *principiul unicității regimului matrimonial*, potrivit căruia asupra căsătoriilor încheiate în statul respectiv se aplică doar un singur regim matrimonial¹⁷, care, de fapt, reprezintă regimul matrimonial legal și unic aplicabil tuturor căsătoriilor, precum sunt și state care aplică *principiul pluralității regimurilor matrimoniale*, potrivit căruia, pe lângă regimul matrimonial legal, legislația pune la dispoziția soților dreptul ca prin convenție să modifice regimul matrimonial legal, să aleagă un alt regim matrimonial convenabil ambilor sau să-și creeze propriul regim matrimonial.

În privința regimului matrimonial contractual, ținem să evidențiem existența unei abordări diverse în legislațiile statelor. Astfel, unele state, cum este și în cazul RM, se limitează doar la includerea unei norme permissive, prin care se acordă soților sau viitorilor soți dreptul de a încheia un contract matrimonial, în timp ce altă categorie de state merg mai departe, punând la dispoziția soților posibilitatea de a alege din mai multe regimuri matrimoniale tip, cum sunt: România, Franța, Germania, Italia, Federația Rusă ș.a.

Acest criteriu va sta la baza abordării și analizei în continuare a tipurilor de regimuri matrimoniale contractuale existente în legislația diferitelor state.

I. Categoria regimurilor matrimoniale contractuale tip se plasează, în ultimii ani, în topul preferințelor. Tot mai multe state tind spre reglementarea expresă a diferitelor regimuri matrimoniale contractuale, întrucât aceasta facilitează alegerea de către soți sau de către viitorii soți a regimului matrimonial care le va răspunde cel mai bine necesităților.

În România, spre exemplu, această practică a fost implementată de curând prin noul Cod civil român din 2009, care a instituit, începând cu 1 octombrie 2011, libertatea încheierii convențiilor matrimoniale prin oferirea, la alegere, a unuia din trei regimuri matrimoniale:

– *Comunitatea legală*, care reprezintă regimul legal al comunității de bunuri, întâlnit în majoritatea sistemelor europene de drept. Până la adoptarea noului Cod civil român, relațiile patrimoniale ale soților erau guvernate de art.30 din Codul familiei, care declara obligatorie comunitatea de bunuri a soților. Doctrinarii concluzionau, la acel moment, că în România nu există un regim matrimonial propriu-zis, în sensul în care se vorbește de regim matrimonial în dreptul francez sau în alte reglementări europene¹⁸.

Bunurile dobândite în timpul regimului comunității legale de oricare dintre soți sunt, de la data dobândirii lor, bunuri comune în devălmășie ale soților. Fiecare soț are dreptul de a folosi bunul comun fără consimțământul expres al celuilalt soț. Cu toate acestea, schimbarea destinației bunului comun nu se poate face decât prin acordul ambilor soți, la fel, și actele de înstrăinare sau de grevare cu drepturi reale, având ca obiect bunurile comune, nu pot fi încheiate decât cu acordul ambilor soți¹⁹. Totodată, fiecare soț poate folosi, administra și dispune liber de bunurile sale proprii, în condițiile legii.

– *Separația de bunuri*, care reprezintă regimul contractual al separației de bunuri, ce oferă soților maximum de independență posibil în condițiile unei căsătorii. Este un regim matrimonial în care nu există bunuri comune în devălmășie ale soților, toate bunurile fiind proprii – ale soțului sau ale soției, de care soțul proprietar poate dispune liber, așa cum dorește. Bunurile pe care soții le vor achiziționa totuși împreună, în cadrul acestui regim matrimonial, vor fi bunuri comune aflate în proprietate comună pe cote-părți, aplicându-li-se dreptul comun în materie de coproprietate. Astfel, fiecare dintre soți este proprietar exclusiv în privința bunurilor dobândite înainte de încheierea căsătoriei, precum și a celor pe care le dobândește în nume propriu după această dată. Respectiv, niciunul dintre soți nu poate fi ținut de obligațiile născute din acte săvârșite de celălalt soț, cu excepția obligațiilor asumate pentru acoperirea cheltuielilor obișnuite ale căsătoriei și a celor legate de creșterea și educarea copiilor.

– *Comunitatea convențională*, care reprezintă regimul matrimonial contractual creat de soți, prin derogare de la normele regimului comunității legale²⁰. Aspectele cu privire la care soții, ce adoptă acest regim matrimonial, pot conveni sunt enumerate limitativ în

art.367 al noului Cod civil. Observăm că derogările posibile cuprind multiple aspecte, atât în privința întinderii masei bunurilor comune, care poate fi extinsă ori restrânsă, cât și în privința regulilor de administrare a bunurilor comune ori a modalităților de lichidare a comunității convenționale. Se acordă soților, astfel, posibilitatea organizării unui regim matrimonial cu reguli cât mai echitabile și mai adaptate specificului și situației concrete a fiecărei familii²¹.

De asemenea, după modelul Codului civil francez și al Codului civil al provinciei Québec, care au constituit și principale surse de inspirație la elaborarea noului Cod civil român, a fost instituit regimul matrimonial primar, adică unele reguli imperative²² de la care nu se poate deroga prin convenție matrimonială (de exemplu, regimul juridic al locuinței familiei, modul de exercitare a drepturilor soților asupra bunurilor în situația de criză, obligația reciprocă de a contribui la cheltuielile căsătoriei)²³.

Totodată, noul Cod civil român prevede că convenția matrimonială poate include și o clauză de preciput²⁴, instituție preluată din legislația franceză și reglementată în premieră în dreptul român. Clauza de preciput²⁵ reprezintă acordul de voință al soților ori, după caz, al viitorilor soți, încheiat în condițiile prevăzute de lege, cuprins în convenția matrimonială, în virtutea căruia soțul supraviețuitor este îndrituit să preia, fără plată, înainte de partajul moștenirii, unul sau mai multe bunuri comune, deținute în devălmășie ori în coproprietate. Rezultă că, în esență, clauza de preciput este o convenție a soților, care conferă unuia dintre ei, și anume, soțului supraviețuitor, posibilitatea de a prelua unul sau mai multe bunuri comune, cu titlu gratuit, înaintea partajului²⁶.

În Franța, căsătoria este, în primul rând, un contract matrimonial, cu mult timp înainte de căsătorie francezii hotărăsc ce regim matrimonial se va aplica bunurilor lor. În asemenea condiții, Codul civil francez pune la dispoziția soților patru tipuri de regimuri matrimoniale²⁷:

– *Gestionarea împreună a proprietății acumulate în comun (la communauté réduite aux acquets)*. Acesta este regimul matrimonial legal, acceptat de majoritatea cetățenilor francezi. Fiecare soț rămâne proprietar al bunurilor și datoriilor deținute până la căsătorie. Comună este considerată proprietatea și datoriile obținute în timpul căsătoriei de ambii soți, indiferent de aportul adus sau care dintre ei a acumulat datoriile. În caz de divorț, fiecare soț va primi proprietatea deținută până la căsătorie și ½ din proprietatea acumulată în comun în timpul căsătoriei. În cazul decesului unuia dintre soți, proprietatea de până la căsătorie și ½ din proprietatea comună acumulată în timpul căsătoriei ale soțului decedat, vor trece în proprietatea moștenitorilor soțului decedat. Celălalt soț nu se va considera moștenitor al averii soțului decedat. Pentru a evita o asemenea situație, este necesară menționarea în contractul matrimonial a acestui fapt sau încheierea în timpul căsătoriei a

unui act de donare a averii personale celuilalt soț în caz de deces, act ce urmează a fi autentificat notarial.

– *Gestionarea separată a proprietății (la séparation des biens)*. Este regimul matrimonial opus celui legal. Fiecare soț își păstrează dreptul de proprietate asupra întregii averi, inclusiv asupra celei obținute în timpul căsătoriei. În ceea ce privește datoriile unuia dintre soți, acestea nu pot fi lichidate din contul celuilalt soț, anume datorită acestei prevederi mulți francezi aleg acest regim.

– *Participarea la gestionarea proprietății acumulate în comun (la participation aux acquets)*. Este un regim foarte rar ales, nu prea cunoscut și din această cauză înțeles și aplicat greșit.

– *Gestionarea proprietății comune (la communauté universelle)*. Istoria arată că acest regim a fost foarte răspândit în Elzase, astăzi însă aproape că nici nu se întâlnește. Toată proprietatea deținută până la căsătorie și toată proprietatea obținută în timpul căsătoriei, precum și proprietatea obținută prin moștenire, donații sau orice alte forme gratuite este considerată comună și soții participă la gestionarea acesteia în comun. Aceeași regulă se aplică și datoriilor. De obicei, în asemenea contracte se întâlnește fraza că toată proprietatea unui soț trece în proprietatea celuilalt în caz de deces²⁸.

În legea franceză, sunt stabilite diferite posibilități de gestionare a proprietății comune. De exemplu, soții pot să prevadă în contractul matrimonial că ei vor gestiona proprietatea comună în comun și vor semna toate actele de dispoziție asupra bunurilor în baza acordului comun. Sau pot să prevadă că ei au încredere unul în altul la gestionarea averii comune și fiecare dintre ei este în drept să acționeze pentru celălalt. De asemenea, ei pot să prevadă care bunuri anume vor fi gestionate în parte, ori invers, care în comun.

În Prusia guvernează regimul legal al proprietății separate, care însă poate fi schimbat prin convenție. Regimul matrimonial prusac cunoaște specificuri locale, care își trag rădăcinile din dreptul saxon, ulterior suferind modificări sub influența dreptului roman. Legea prusacă face referire la trei tipuri de regimuri matrimoniale:

– *Regimul proprietății separate* este regimul matrimonial legal, care prevede că toate bunurile deținute până la căsătorie și bunurile obținute în timpul căsătoriei cu titlu gratuit sunt proprietate separată. Tot ce obține soția prin munca proprie aparține soțului, cu excepția venitului obținut din afacerile care sunt înregistrate pe numele ei. Soția are dreptul de dispoziție asupra bunurilor sale fără acordul soțului.

– *Regimul proprietății comune* este regimul matrimonial legal în unele regiuni sau poate fi contractat de către soți în calitate de regim matrimonial. Caracterul comun se aplică la toate bunurile soților, sub condiția de a dispune liber. Tot ce obțin soții ulterior căsătoriei se include în proprietatea comună, inclusiv tot ce au obținut prin moștenire, dăruire sau prin câștig. Soțul are dreptul de a dispune de proprietatea comună, însă nu

poate înstrăina imobilele și dreptul de proprietate fără acordul soției, precum și să dispună de capitalul înscris pe numele soției. Dacă soția refuză să-și de-a acordul, atunci acesta poate fi obținut prin judecată.

– *Regimul proprietății parțiale*, potrivit căruia comună este doar proprietatea prevăzută de lege (veniturile obținute din proprietatea separată a soților, tot ce au procurat soții separat sau împreună). Moștenirile și donațiile nu se includ în proprietatea comună. Convenind asupra regimului proprietății parțiale, soții trebuie să întocmească lista proprietăților²⁹.

Observăm că specificurile legislației prusace se referă la drepturile extinse ale soțului față de proprietatea matrimonială. Persistă în această legislație o mică violare a principiului egalității soților în relațiile familiale, prin faptul că soțul este considerat tutorele proprietății comune, inclusiv asupra proprietății obținute de soție prin munca sa.

În Germania legiuitorul³⁰ s-a alăturat sistemului prusac în ceea ce privește dreptul de dispoziție al soților asupra proprietății comune și a considerat binevenită și necesară punerea la dispoziția cetățenilor săi, ca și în sistemul francez, a următoarelor trei tipuri de regimuri matrimoniale:

– *Regimul proprietății comune a bunurilor obținute în comun*. Aceasta este forma regimului matrimonial legal în Germania, conform căruia soții nu au dreptul la proprietatea obținută de celălalt soț personal. Proprietatea obținută de fiecare dintre soți până la sau în timpul căsătoriei rămâne proprietate personală a soțului care le-a obținut. Fiecare soț poartă răspundere și poate garanta creanțele sale numai cu proprietatea sa, excepție – întreținerea nivelului necesar de trai al familiei sale. Fiecare soț poate dispune de bunurile sale după propria voință, excepție – acordul celuilalt soț este necesar, atunci când se dispune de întreaga proprietate a unui soț sau când este vorba despre bunurile familiale de uz comun.

În caz de divorț, valoarea bunurilor obținute se egalează între soți. Aceasta înseamnă că se determină care a fost valoarea bunurilor fiecăruia dintre soți înainte de căsătorie (vbc), care este valoarea bunurilor fiecăruia dintre soți la momentul divorțului (vbd), apoi se face diferența dintre vbd și vbc, iar suma obținută reprezintă valoarea bunurilor obținute în timpul căsătoriei (vbo). Respectiv, soțului al cărui vbo este mai mic, conform legii i se cuvine $\frac{1}{2}$ din diferența vbo_1 (vbo mai mare obținută de un soț) și vbo_2 (vbo mai mică obținută de alt soț). Egalarea se face în formă bănească.

– *Regimul proprietății separate*. Acest regim, pentru a-și produce efectele, trebuie să fie menționat expres în contractul matrimonial, excepție – relațiile matrimoniale pot apare în temeiul legii, când un tip de relații matrimoniale se anulează sau se exclud fără acordul prealabil. În caz de divorț, la împărțirea bunurilor fiecare dintre soți își păstrează partea sa.

– *Regimul proprietății comune*. Acesta se aplică numai în temeiul contractului matrimonial. Bunurile

obținute de soți până la căsătorie și-n timpul căsătoriei, de regulă, sunt proprietate comună a ambilor soți. Însă soții pot avea și proprietate personală, la care se referă bunurile ce nu pot fi transmise altor persoane pe cale juridică³¹.

În Italia, Codul civil din 1942 prevedea, ca regulă generală, regimul separației de bunuri, iar convenția matrimonială care se aplica cel mai des se referea la dota pe care familia soției o dădea soțului cu prilejul încheierii căsătoriei, urmând să-i fie înapoiată la o eventuală desfacere a căsătoriei. Ulterior, odată cu reforma dreptului familiei, în 1975, a fost introdus și regimul comunității de bunuri, care astăzi constituie regula în materia regimurilor matrimoniale italiene. Totodată, soții pot contracta vechiul regim al separației de bunuri, potrivit căruia fiecare dintre soți deține proprietatea exclusivă asupra bunurilor dobândite în timpul căsătoriei. Oricum, în lipsa unui acord expres în acest sens sau în lipsa unei convenții matrimoniale diverse³², se aplică regula generală a comunității de bunuri.

Independent de regimul patrimonial ales (comuniune sau separație), soții italieni sunt obligați să contribuie, fiecare în raport cu propriile resurse și cu propria capacitate de muncă, profesională sau casnică, la nevoile familiei. În ipoteza în care soții nu au mijloace suficiente pentru a satisface necesitățile de creștere și îngrijire ale copiilor, legea italiană impune părinților soților să furnizeze mijloacele necesare în vederea satisfacerii obligațiilor față de copii³³.

Potrivit legislației italiene, soții au posibilitatea de a alege unul din următoarele trei regimuri matrimoniale:

– *Regimul comunității de bunuri (comunione dei beni)*, care reprezintă regimul matrimonial legal, potrivit căruia numai ceea ce a fost obținut după căsătorie, în caz de divorț, se împarte la egalitate³⁴. Potrivit art.177-209 din Codul civil italian, comunitatea legală se formează din trei categorii de bunuri:

1) bunuri care intră chiar din momentul achiziției direct în patrimoniul comun al soților (comunitate imediată): bunurile cumpărate de cei doi soți împreună sau separat în timpul căsătoriei, cu excepția bunurilor strict personale; societățile gestionate de ambii soți și constituite după încheierea căsătoriei; câștigurile și creșterea capitalului social al societăților gestionate de ambii soți, dar care se află în patrimoniul exclusiv al unuia dintre aceștia la încheierea căsătoriei;

2) bunuri care intră în comunitate doar în momentul în care comunitatea încetează (comunitate reziduă). În această categorie intră: veniturile personale ale soților, care pot reprezenta, de exemplu, fructele bunurilor proprii dobândite înainte de încheierea căsătoriei, dar pe care legea nu le consideră printre bunurile personale, enumerate limitativ la art.179 din Codul civil italian. Aceste bunuri aparțin în timpul căsătoriei soțului care le-a perceput, dar, în măsura în care nu au fost consumate, în momentul dizolvării comunității partea restantă se împarte în părți egale între soți.

3) bunuri care rămân în proprietatea exclusivă a

unuia dintre soți (bunuri personale): bunurile dobândite înainte de încheierea căsătoriei; bunuri dobândite în timpul căsătoriei prin moștenire sau donație, în afara cazului în care dispunătorul a prevăzut că ele vor fi comune; bunurile de uz personal și cele destinate exercitării profesiei unuia dintre soți, în afara celor destinate conducerii unei societăți care face parte din comunitate; bunurile obținute cu titlu de despăgubiri pentru pagube pricinuite persoanei, precum și pensia obținută ca urmare a pierderii totale sau parțiale a capacității de muncă; valoarea care reprezintă și înlocuiește un bun propriu, sau bunul în care a trecut această valoare, dacă se face mențiune pe actul de cumpărare (bunuri personale prin subrogație).

Fiecare dintre soți poate administra bunurile care fac parte din comunitate. Cu toate acestea, efectuarea unor acte care depășesc sfera administrației ordinare și semnarea unor contracte care au ca obiect drepturi reale, precum și prezentarea în fața instanței în ceea ce privește acțiunile care au ca obiect respectivele drepturi se fac de către ambii soți. Dacă unul dintre aceștia nu-și dă consensul la încheierea unui act din categoria celor de mai sus, celălalt soț se poate adresa judecătorului pentru a obține o autorizație, dacă dovedește că încheierea actului respectiv a fost necesară pentru familie³⁵.

– *Regimul comunității convenționale*, care permite soților de a disciplina în mod convențional regimul legal al comunității de bunuri, cu respectarea limitelor prevăzute la art.210-211 din Codul civil italian:

a) nu se poate deroga de la principiul conform căruia cotele soților trebuie să fie egale, cu privire la toate bunurile care altfel ar face parte din comunitate legală;

b) nu se poate deroga de la principiul conform căruia administrarea comunității de bunuri este exercitată de ambii soți, fiecare având aceleași puteri ca și celălalt;

c) nu se pot include în comunitate bunurile de folosință personală ale fiecăruia dintre soți, bunurile care servesc la exercitarea profesiei de către un soț și bunurile care au fost obținute cu titlu de despăgubiri pentru pagube pricinuite persoanei, precum și pensia obținută ca urmare a pierderii totale sau parțiale a capacității de muncă.

– *Regimul separației de bunuri (separazione dei beni)* este reglementat de art.215-219 din Codul civil italian și poate fi adoptat doar prin convenție matrimonială. În baza acestui regim, fiecare dintre soți rămâne proprietarul exclusiv al bunurilor dobândite sau achiziționate în timpul căsătoriei, având dreptul de a-și administra patrimoniul fără ingerințe din partea celuilalt soț. În caz de divorț, fiecare își ia ceea ce-i a lui.

Când se aplică acest regim, fiecare dintre soți poate dispune și administra bunurile proprii asupra cărora e titular exclusiv, bineînțeles, în condițiile în care își respectă obligația de a contribui la susținerea căsătoriei. În situația în care între cei doi soți se nasc contradicții cu privire la dreptul exclusiv de proprietate asupra unor bunuri, legea instituie o prezumție legală conform că-

reia bunurile contestate sunt comune în părți egale, dacă unul dintre soți nu reușește să dovedească prin orice mijloace de probă calitatea de bun propriu sau de titular al unei cote majoritare³⁶.

În Federația Rusă, Codul familiei pune la dispoziția soților sau a viitorilor soți, care doresc să încheie contract matrimonial, la alegere unul din următoarele regimuri matrimoniale:

– *Regimul proprietății în devălmășie*. Acest regim este prevăzut de lege și nu necesită reglementare contractuală, cu excepția cazurilor când soții doresc să prevadă anumite concretizări sau condiții adăugătoare. De exemplu, este posibilă aplicarea acestuia nu asupra tuturor bunurilor dobândite în timpul căsătoriei, dar asupra unor tipuri anumite de proprietăți (imobile, hârtii de valoare etc.).

– *Regimul proprietății pe cote-părți*. Acest regim se bazează pe prevederile art.244-252 din Codul civil și urmează a fi prevăzut în contractul matrimonial asupra căror bunuri, din proprietatea comună, se vor aplica prevederile acestuia și după ce criteriul poate fi determinată fiecare parte a bunurilor soților (părți egale, în dependență de venitul fiecăruia etc.).

– *Regimul proprietății separate*. Acest regim prevede că bunurile dobândite de fiecare dintre soți în timpul căsătoriei sunt proprietate personală a celui ce le-a dobândit, având dreptul de a le poseda, folosi și dispune de ele după propria voință. Acest regim poate, de asemenea, să se aplice, fie asupra tuturor bunurilor, fie numai asupra unor bunuri concrete (de exemplu: transport, inventar sportiv etc.), iar asupra celorlalte bunuri să se aplice regimul proprietății în devălmășie³⁷.

În privința proprietății, ce va rămâne în afara reglementărilor contractului matrimonial, se aplică regimul proprietății în devălmășie. Aceste regimuri existente în legislația Federației Ruse facilitează încheierea contractului matrimonial prin indicarea în conținutul acestuia a regimului matrimonial pe care soții doresc să-l aplice relațiilor matrimoniale dintre ei. Regimurile enumerate pot avea caracter general (să se aplice asupra tuturor bunurilor soților) sau parțial (să se aplice asupra unor bunuri ale soților, enumerate sau specificate concret).

I.M. Kuznețova susține că dacă interesele soților o cer să stabilească în relațiile dintre ei *regimul matrimonial combinat*, acesta include unele elemente ale regimului proprietății separate și unele elemente ale regimului proprietății în devălmășie. Spre exemplu, veniturile curente se vor afla în proprietatea comună a ambilor soți, iar proprietatea utilizată pentru obținerea venitului comun se va afla în proprietate separată³⁸.

II. În statele în care legislația familială nu reglementează mai multe tipuri de regimuri matrimoniale contractuale, contractele matrimoniale se încheie mai rar. Principalul motiv îl reprezintă informarea insuficientă a cetățenilor.

Această situație se întâlnește și în **Republica Moldova**, unde Codul familiei prevede că regimul legal al bunurilor soților acționează în măsura în care nu este

modificat de contractul matrimonial, fără a fi reglementate detaliat oarecare tipuri de regimuri matrimoniale contractuale, așa cum se practică în legislațiile altor state analizate *supra*.

Regimul legal aplicabil relațiilor matrimoniale dintre soți în RM este *regimul proprietății în devălmășie*, potrivit căruia bunurile dobândite de către soți în timpul căsătoriei aparțin ambilor cu drept de proprietate în devălmășie, cu excepția bunurilor ce au aparținut soților până la căsătorie și bunurilor obținute de soți, cu titlu gratuit, în timpul căsătoriei.

Regimul legal al bunurilor soților este reglementat și de Codul civil, care plasează regimul proprietății în devălmășie alături de regimul proprietății pe cote-părți, în categoria regimurilor de proprietate comună.

Deși legislația familială națională nu reglementează expres tipurile de regimuri matrimoniale contractuale pe care soții sunt în posibilitate de a le stabili, totuși, prin intermediul art.29 alin.(2) CF al RM, se sugerează ideea că cuplul familial ar putea stabili prin contract matrimonial că toate bunurile dobândite de fiecare dintre soți în timpul căsătoriei sunt proprietate personală a soțului care le-a dobândit.

Această normă dispozitivă nu face altceva decât să reglementeze foarte succint regimul matrimonial de separare a bunurilor soților, potrivit căruia bunurile fiecăruia dintre soți sunt proprietate personală a soțului care le-a dobândit, atât cele dobândite până la căsătorie, cât și cele dobândite personal în timpul căsătoriei. Astfel, ținem să atragem atenția că bunurile obținute în comun de soții aflați sub guvernarea regimului de separație vor fi supuse regimului legal al proprietății în devălmășie, și aceasta deoarece doar bunurile asupra cărora soțul are dovada dreptului de proprietate personală vor fi supuse regimului matrimonial de separație, cu excepția cazurilor când contractul matrimonial va prevedea expres altfel.

Caracteristic legislației familiale a RM, de altfel tendință întâlnită în majoritatea statelor, este existența normelor imperative care instituie cunoscutul regim primar imperativ. Astfel, potrivit art.29 alin.(6) CF, părțile nu sunt în drept să stipuleze în contractul matrimonial clauze care ar afecta capacitatea juridică sau de exercițiu a soților, dreptul lor de adresare în instanța judecătorească pentru reglementarea relațiilor personale dintre ei, inclusiv a drepturilor și obligațiilor dintre ei și copiii lor, care ar limita dreptul soțului inapt de muncă la întreținere, care ar leza drepturile și interesele legitime ale soților sau ale unuia dintre ei, precum și clauze care contravin principiilor și naturii relațiilor familiale.

Regimul primar imperativ național interzice, de asemenea, modificarea regimului matrimonial legal care guvernează bunurile dobândite de soți, în timpul căsătoriei, până la încheierea contractului matrimonial. Astfel, contractul matrimonial încheiat în timpul căsătoriei nu are acțiune retroactivă. Respectiv, dacă în timpul căsătoriei vom dori să stabilim regimul matrimonial al separației de bunuri, atunci trebuie să ținem

cont de faptul că acesta va governa doar bunurile matrimoniale viitoare.

La fel, ținem să menționăm că regimul matrimonial contractual în RM nu poate conține clauze referitoare la distribuirea bunurilor în caz de deces, altfel spus nu se pot reglementa aspectele legate de succesiune/ moștenire, sub sancțiunea nulității acestora. Aceasta deoarece din prevederile art.27 CF regimul matrimonial contractual poate determina drepturile și obligațiile patrimoniale ale soților în timpul căsătoriei și/sau în cazul desfacerii acesteia, iar în temeiul art.33 CF desfacerea căsătoriei are loc doar prin divorț. Respectiv, în caz de deces sau de declarare pe cale judecătorească a decesului unuia dintre soți partajul bunurilor matrimoniale comune se va face conform normelor referitoare la succesiune (cartea a IV-a din Codul civil).

Referitor la conținutul legislației familiale naționale în domeniul regimurilor matrimoniale contractuale concluzionăm că spre deosebire de alte state unde alegerea regimurilor matrimoniale este limitată la anumite regimuri matrimoniale tip, în RM inventivitatea părților n-are limite, cu excepția, desigur, a celor legale.

În cazurile în care soților sau viitorilor soți nu le sunt convenabile prevederile legale, în ceea ce privește regimul matrimonial aplicabil relațiilor dintre ei, atunci prin contract matrimonial pot să stabilească, de sine stătător, ce regim matrimonial să se aplice tuturor sau unor anumite bunuri, prezente sau viitoare, care alcătuiesc averea lor comună sau personală.

În Ucraina instituția regimului matrimonial contractual a obținut statut legal în 1992, când în Codul de legi despre căsătorie și familie din 20.06.1969 a fost introdus art.27-1, care acorda dreptul persoanelor ce se căsătoresc să încheie în mod voluntar o convenție cu privire la problemele vieții de familie și să prevadă drepturile de proprietate și obligațiile lor. Ulterior, odată cu adoptarea Codului familiei din 10.01.2002, instituția contractului matrimonial a obținut o reglementare mai vastă. Legiuitorul a descris într-un capitol separat care sunt caracteristicile, forma și termenul contractului matrimonial.

Totuși, legiuitorul statului vecin s-a limitat în a pune la dispoziția viitorilor soți mai multe tipuri de regimuri matrimoniale contractuale, reglementând că una dintre cele mai importante condiții ale contractului matrimonial poate fi schimbarea regimului matrimonial legal. Însă legea ucraineană prevede ce clauze ar putea să conțină contractul matrimonial, ceea ce facilitează, într-o anumită măsură, încheierea acestuia.

Regimul matrimonial legal în Ucraina este regimul proprietății comune în devălmășie, care include atât categoria bunurilor comune ale ambilor soți, cât și categoria bunurilor personale ale fiecăruia. Legea familială reglementează expres ce se include în categoria bunurilor comune și ce se include în categoria celor personale. Spre deosebire de alte regimuri matrimoniale studiate până acum, legislația Ucrainei prevede că bunurile cu caracter profesional sunt proprietate personală a soțu-

lui pentru care au fost procurate, sau în cazul în care ambii soți au aceeași activitate – soțului căruia îi sunt destinate³⁹.

Revoluționar este art. 74 din Codul familiei care prevede că relațiile patrimoniale dintre concubini sunt supuse regimului proprietății comune în devălmășie, dacă altfel nu s-a convenit printr-un acord scris între ei. Astfel, bunurile obținute de către concubini în timpul traiului comun sunt considerate bunuri comune, relațiile patrimoniale dintre aceștia fiind reglementate de normele legale aplicabile regimului matrimonial legal.

În Kazahstan, art. 38 din Legea Republicii Kazahstan cu privire la căsătorie și familie, acordă posibilitatea încheierii contractului matrimonial. Condițiile încheierii contractului matrimonial sunt aceleași ca și ale Federației Ruse, întrucât au fost împrumutate din legislația acesteia. Merită atenție faptul că practica, de acum formată puțin în Kazahstan, arată că aceștia nu cunosc prea multe aspecte ale legislației lor despre contractul matrimonial, motiv pentru care notarii, în majoritatea cazurilor, trebuie să le lămurească, spre exemplu, că nu trebuie să prevadă în contractul matrimonial aspecte nepatrimoniale, întrucât asemenea prevederi sunt interzise și ele atrag nulitatea contractului matrimonial⁴⁰.

Sunt state unde problema alegerii unui sau altui regim matrimonial nici nu poate fi ridicată, pe motiv că legislația interzice încheierea oricărei convenții matrimoniale. Spre exemplu, **în țările de religie musulmană**, unicul regim matrimonial existent este separația combinată cu un regim dotal specific, deși, teoretic, noțiunea de regim matrimonial nu există⁴¹. Există un regim dotal, impus de lege sub forma unei condiții de validitate a căsătoriei pentru ritul malekit, sau ca efect obligatoriu al contractului de căsătorie pentru celelalte rituri⁴². Căsătoria musulmană nu creează între soți nici o comunitate de bunuri, chiar mobile. Femeia musulmană nu este lovită de incapacitate, ea are un patrimoniu propriu, poate achiziționa, aliena, deveni creditoare, răspunde în justiție, fără autorizația soțului. Ea conservă și libera dispoziție a veniturilor sale, de care nu dă nici un fel de socoteală. Soțul nu are dreptul de a-i cere să afecteze o parte din veniturile ei la suportarea cheltuielilor gospodăriei, oricare ar fi averea femeii, aceste cheltuieli sunt numai în sarcina bărbatului⁴³.

Analizând varietatea regimurilor matrimoniale contractuale existente în legislațiile diferitelor state, constatăm cu certitudine că această instituție se dezvoltă în continuu, tendința fiind de a oferi soților atât dreptul, cât și posibilitatea de a-și construi propriul regim matrimonial contractual, inclusiv prin oferirea posibilității de a alege unul din regimurile matrimoniale contractuale tip propuse de legislație.

În această ordine de idei, precum și în vederea extinderii cazurilor de încheiere a contractelor matrimoniale în Republica Moldova, considerăm că legiuitorul național ar trebui să evidențieze și să reglementeze mai multe tipuri de regimuri matrimoniale posibile, astfel încât soții sau viitorii soți să aibă posibilitatea ca în

contractul matrimonial să facă doar trimitere la regimul matrimonial ales.

Generalizând cele analizate *supra*, considerăm oportună reglementarea în legislația națională, alături de *regimul legal al proprietății în devălmășie*⁴⁴, a următoarelor categorii de regimuri matrimoniale contractuale:

– *Regimul proprietății comune pe cote-părți*, potrivit căruia fiecare soț dispune de dreptul la o cotă-parte din bunurile matrimoniale și, respectiv, răspunderea fiecărui soț va fi limitată la cota-parte pe care o deține. Criteriile de determinare a cotei-părți urmează a fi prevăzute în contractul matrimonial pornind de la particularitățile fiecărui caz în parte, iar în lipsa acestora se va aplica criteriul egalității. Totodată, considerăm că acest tip de regim poate fi reglementat și prin norme de trimitere la art. 346-365 din Codul civil, care prevăd norme generale aplicabile proprietății comune pe cote-părți în relațiile civile.

– *Regimul proprietății comune universale*, potrivit căruia toate bunurile dobândite de soți până la căsătorie și-n timpul căsătoriei sunt proprietate comună a ambilor soți, cu excepția bunurilor personale ce nu pot fi urmărite conform legii. Soții posedă, folosesc și dispun împreună de bunurile comune, dacă prin contract matrimonial nu s-a dispus altfel. Soții participă la gestionarea proprietății comune împreună și răspund solidar față de obligațiile pe care le-au contractat. Datoriile asumate de oricare dintre soți, înainte sau în timpul căsătoriei, la fel, sunt considerate comune.

– *Regimul proprietății comune restrânse*, potrivit căruia sunt proprietate comună a ambilor soți doar bunurile expres menționate în contractul matrimonial. Soții, sub acest regim, pot conveni, spre exemplu, că toate bunurile mobile deținute de oricare dintre soți sunt bunuri comune ale ambilor soți, iar bunurile imobile sunt proprietatea personală a soțului care le-a dobândit.

– *Regimul proprietății separate*, potrivit căruia bunurile dobândite de fiecare dintre soți până la căsătorie și-n timpul căsătoriei sunt proprietate personală a soțului care le-a dobândit, având dreptul de a dispune de ele după propria voință. Dovada dreptului de proprietate se va face între soți prin orice mijloc de probă, iar față de terți în condițiile dreptului comun. Bunurile asupra cărora niciunul dintre soți nu poate dovedi dreptul de proprietate sunt considerate bunuri proprietate în devălmășie. Soțul are dreptul să posedă și să folosească proprietatea celuiilalt soț, ca un bun proprietar. Actele juridice încheiate de unul dintre soți cu privire la bunurile celuiilalt soț, fără împuternicirile ultimului, sunt inopozabile. Datoriile unuia dintre soți nu pot fi lichidate din contul celuiilalt soț.

– *Regimul matrimonial combinat*. Soții, prin contract matrimonial, pot combina regimurile matrimoniale existente sau pot conveni asupra oricăror altor aspecte matrimoniale nereglementate de legislație⁴⁵. În caz de contradicții între două sau mai multe clauze contrac-

tate cu privire la același aspect, se va aplica regimul proprietății în devălmășie.

În continuare, ne propunem să scoatem în relief avantajele și dezavantajele a două regimuri total opuse, care de fapt se regăsesc în majoritatea legislațiilor, sunt cele mai des întâlnite în practică și cel mai bine definite de doctrină. Astfel, viceversa regimului proprietății comune îl formează regimul proprietății separate, și invers.

Așadar, printre avantajele regimului proprietății separate pot fi menționate: este simplu de aplicat, iar impactul efectelor patrimoniale ale căsătoriei este minim asupra soților și terților; regulile de gestiune sunt cele din dreptul civil comun, iar nu din materia regimurilor matrimoniale; la dizolvarea regimului matrimonial nu se ridică probleme specifice; separația este nu numai de bunuri între soți, ci și de datorii, ceea ce pune la adăpost juridic soțul care nu a acumulat datorii, deoarece el nu este ținut să răspundă pentru obligațiile asumate de celălalt soț.

Dezavantajele regimului proprietății separate ar fi următoarele: este un regim al neîncrederii și al egoismului în care fiecare soț agonisește numai pentru el; se încurajează un comportament individualist și egoist, incongruent cu exigența de viață comună a soților; poate avea ca efect dezechilibre patrimoniale între soți, cu efect negativ față de viața patrimonială – și nu numai, a familiei; presupune ținerea unei evidențe proprii a bunurilor și cheltuielilor de către fiecare soț.

În ceea ce privește avantajele regimului proprietății comune, doctrina susține că: sugerează ideea de comunitate, care trebuie să existe între cei căsătoriți; se poate ca spiritul de economisire a banilor să fie încurajat, datorită cheltuielilor comune care trebuie făcute; soțul supraviețuitor va culege bunuri cu un dublu titlu din patrimoniul soțului său acum mort: matrimonial și succesoral; solidaritatea obligațională dintre soți poate fi un avantaj pentru creditorul urmăritor.

Dezavantajele regimului proprietății comune ar putea fi reduse la: existența regulilor de gestiune a bunurilor cu mult mai complexe decât în cazul regimului de separație; încurajarea căsătoriilor din interes, deoarece orice bun dobândit de un soț devine în parte și proprietatea celuilalt soț; punerea problemelor juridice mai complicate cu ocazia împărțirii bunurilor comune.

Soților sau viitorilor soți nu le rămâne decât să convină care regim răspunde intereselor ambilor, în caz de imposibilitate, aceștia au rezerva de a alege regimul proprietății mixte, care nu face decât să cumuleze plusuri și minusuri specifice acestor regimuri, în măsura în care împrumută diverse reguli de la fiecare dintre cele două regimuri opuse⁴⁶.

În general, legislațiile statelor nu stabilesc restricții în privința alegerii regimului matrimonial. Viitorii soți sunt liberi să adopte unul dintre regimurile matrimoniale tip sau să-și construiască un regim matrimonial propriu, prin combinarea mai multor regimuri tip⁴⁷.

Constatăm astfel că majoritatea legislațiilor con-

temporane sunt mai mult permissive în privința regimurilor matrimoniale, lăsând părților libertatea de a organiza aspectele patrimoniale ale vieții conjugale. Precizăm totuși că nu este o libertate absolută, pentru că în toate sistemele de drept cu pluralitate de regimuri matrimoniale aplicabile există un minimum de reguli imperative aplicabile tuturor căsătoriilor, indiferent de regimul matrimonial incident. Este așa-numitul „statut imperativ de bază”⁴⁸ sau „regim primar”⁴⁹, ale cărui reguli se referă, în general, la protecția domiciliului conjugal, la modul de susținere a cheltuielilor gospodăriei și îndeplinirea obligației de întraajutorare între soți, la drepturile acestora asupra patrimoniului propriu și asupra celui comun, la convențiile dintre soți și dreptul de reprezentare a soțului, la relațiile lor patrimoniale cu terțe persoane. Diferite în conținut de la o legislație la alta, cuprinzând dispoziții legale pentru perioadele de conviețuire lipsite de tensiuni, precum și dispoziții pentru perioadele de crize conjugale, finalitatea „regimului primar” este aceeași, și anume, de a asigura protecția familiei și echilibrul patrimonial al cuplului conjugal.

De asemenea, constatăm că nici o legislație nu obligă viitorii soți să încheie vreo convenție matrimonială, ci doar oferă și această posibilitate. Totodată, fiecărei căsătorii i se aplică un anumit regim matrimonial, fie legal, fie contractual, nefiind permisă o înțelegere prin care soții ar refuza orice modalitate de reglare a intereselor lor patrimoniale⁵⁰.

Pe măsura evoluției societății contemporane spre o tot mai mare deschidere internațională și în perspectiva creată de integrarea mai multor țări în Uniunea Europeană, considerăm că subiectul diversității regimurilor matrimoniale contractuale în legislația diferitelor state va cunoaște noi abordări.

Note:

¹ A se vedea: Neagu N., *Dreptul familiei: Note de curs*. Universitatea „Andrei Șaguna”, Constanța, 2010, p.63-65; Filipescu I.P., *Tratat de dreptul familiei*, All Beck, București, 2000, p.42; Albu I., *Dreptul familiei*, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1975, p.118; Eliescu M., *Căsătoria în dreptul Republicii Populare Române*, Ed. Academiei, București, 1964, p.406; Vasilescu P., *Regimuri matrimoniale: Partea generală*, Rosetti, București, 2003, p.63; Crăciunescu C.-M., *Regimuri matrimoniale*, All Beck, București, 2000, p.7-9; Moloman B.D., *Căsătoria civilă și religioasă în dreptul român*, Universul juridic, București, 2009, p.174-177; Cebotari V., *Dreptul familiei*, ed. a II-a, revăzută și completată, USM CEP, Chișinău, 2008, p.102-103.

² Colomer A., *Les régimes matrimoniaux*, Litec, Paris, 1990, p.4.

³ Malaurie Ph., Agnès L. *Les régimes matrimoniaux*, 3ème édition, Cujas, Paris, 1994, p.105.

⁴ Crăciunescu C.-M., *op.cit.*, p.9.

⁵ Stettler M., Waelti F., *Droit civil IV: Le régime matrimonial*, 2ème édition, Editions Universitaires Fribourg Suisse, Elveția, 1997, p.19.

⁶ Crăciunescu C.-M., *Dreptul de dispoziție al soților asupra bunurilor ce le aparțin, în diferite regimuri matrimoniale*, Universul juridic, București, 2010, p.35.

⁷ În unele state din Mexic, există obligația de a alege, prin contract de căsătorie, înaintea încheierii căsătoriei, între societatea conjugală și separația de bunuri. [Galindo-Garfias I., Nocedal R., *Le régime matrimonial légal dans les législations contemporaines*, p.565].

⁸ Neagu N., *op.cit.*, p.63-64.

⁹ Unii doctrinari le numesc regimuri matrimoniale comunitare, ceea ce considerăm că nu este corect, întrucât termenul „comunitar” desemnează, de regulă, caracterul european, adică s-ar sugera ideea de regim matrimonial european, aplicabil în statele europene. Denumire cu care, încă o dată subliniem că, nu suntem de acord.

¹⁰ Neagu N., *op.cit.*, p.64.

¹¹ *Ibidem*, p.64-65.

¹² În literatura de specialitate, regimul matrimonial primar îmbracă și alte denumiri: „statut imperativ de bază”, „statut matrimonial de bază” [Bénabent A., *Droit civil. La famille*, Litec, Paris, 2000, p.155], „efectele căsătoriei” [Terré F., Simler Ph., *Droit civil. Les régimes matrimoniaux*]. 4e éd., Dalloz, Paris, 2005, p.41].

¹³ Pentru sisteme de drept național care nu cunosc decât un singur regim matrimonial, iar normele care-l reglementează sunt de ordine publică și obligatorii, nu se poate pune problema declarării existenței unui regim primar imperativ. Sau, altfel spus, regimul matrimonial legal se reduce la regimul primar imperativ.

¹⁴ Neagu N., *op.cit.*, p.65.

¹⁵ Voirin P., Goubeaux G., *Droit civil. Droit privé notarial. Régimes matrimoniaux. Successions-libéralités*, t. 2, 24e éd., L.G.D.J., Paris, 2006, p.12.

¹⁶ Neagu N., *op.cit.*, p.65.

¹⁷ În sistemul de drept francez au existat tentative de a recunoaște pentru două regimuri matrimoniale statutul de regim legal (în același timp), însă, datorită dificultăților de ordin practic pe care le suscita, s-a renunțat la această idee [Crăciunescu C.-M., *op.cit.*, p.11].

¹⁸ Jakotă M.V., *Drept internațional privat*, vol. I, Fundația „Chemarea”, Iași, 1997, p.93; Dariescu N.C., Dariescu C., *Legea aplicabilă convenției matrimoniale încheiate între soții străini cu aceeași cetățenie și cu domiciliul în România, C.J.*, nr.12/2006, p.96.

¹⁹ Introducerea principiului cogestivității, în locul mandatului tacit reciproc al soților, în baza căruia se încheiau majoritatea actelor cu privire la bunurile soților, nu poate conduce decât la o creștere a independenței soților în relațiile lor patrimoniale. Este, de altfel, o tendință generală care se observă în evoluția dreptului familiei în prezent, la nivel european și nu numai.

²⁰ *Codul civil român* din 2009, în vigoare începând cu 01.10.2011, în *Monitorul Oficial al României*, Partea I, 2009, nr.511.

²¹ Crăciunescu C.-M., *Aspecte noi privind abordarea căsătoriei în perspectiva noului Cod civil*, în *Justiția în actualitate*, a Consiliului Superior al Magistraturii, nr.4/2009, p.10.

²² Regimul primar imperativ este definit de doctrinara Paul Vasilescu ca fiind un set de norme imperative și esențiale, norme de aplicare imediată, indiferent de regimul matrimonial concret al soților.

²³ Avram M., Andrei I.M., *Instituția familiei în noul Cod civil*, Manual pentru formatorii Școlii Naționale de Grefieri, București, 2010, p.116.

²⁴ Aioanei G., Poenaru E., *Căsătoria și divorțul*, Hamangiu, București, 2008, p.102.

²⁵ Prin *preciput* se înțelege dreptul acordat unei persoane de a lua o anumită parte înainte de partaj. [*Dicționarul explicativ al limbii române*, Ed. Academiei R.S.R., București, 1984, p.734].

²⁶ Crăciunescu C.-M., *Reglementarea clauzei de preciput în noul Cod civil roman*, în *Pandectele române*, nr.1/2010, București, p.17.

²⁷ Codul civil francez, prin modificările din 15 noiembrie 1999, reglementează în art.515-1 – art.515-7 *pacutul civil de solidaritate* (PACS) ca fiind contractul încheiat între două persoane fizice majore, de sex diferit sau de același sex, pentru a-și organiza viața lor comună. Acesta nu modifică starea civilă a persoanelor, asemenea căsătoriei, însă oferă suport juridic, asemănător regimurilor matrimoniale, uniunilor în afara căsătoriei. Inițial, bunurile dobândite de aceste persoane în timpul conviețuirii erau prezumate comune în cote egale. Ulterior, începând cu 1 ianuarie 2007, noile dispoziții prevăd că raporturile patrimoniale dintre parteneri sunt supuse unui regim de separație, dacă aceștia nu au ales prin convenție inițială sau prin convenție ulterioară modificatoare un regim de indiviziune. [Hammje P., *Réflexions sur l'article 515-7-1 du Cod civil (Loi no.2009-526 du 12.05.2009, article 1er)*, în *Revue critique de droit international privé*, nr.3/2009, Dalloz, p.483-491].

²⁸ Игнатенко А., Скрыпников Н., *Брачный договор. Законный режим имущества супругов*, Филинь, Москва, 1997, с.105-108.

²⁹ Загоровский А.И., *Курс семейного право*, Зерцало, Москва, 2003, с.171-173.

³⁰ *Codul civil german*, în versiunea promulgată la 2 ianuarie 2002, în *Monitorul Oficial Federal Legea* [Bundesgesetzblatt] I, p. 42, 2909, 2003 I, p.738. Ultima amendare prin Legea din 28 septembrie 2009, I, 3161.

³¹ Игнатенко А., Скрыпников Н., *op.cit.*, p.100-102.

³² În dreptul italian, prin „convenție matrimonială” se înțelege acordul prin care soții stabilesc un alt regim patrimonial conjugal decât comunitatea legală de bunuri, și anume: regimul separației sau comunitatea convențională.

³³ Tudurache T., Ciurea A., *Regimurile matrimoniale și instituții conexe. Aspecte comparative între dreptul românesc și cel Italian*, Brașov, 2010, p.3.

³⁴ De fapt, tot ceea ce le-a aparținut soților până la căsătorie, în toate regimurile nu se împarte. [Игнатенко А., Скрыпников Н., *op.cit.*, p.99].

³⁵ Tudurache T., Ciurea A., *op.cit.*, p.4-5.

³⁶ *Ibidem*, p.9.

³⁷ *Codul civil al Rusiei* din 01.01.1995.

³⁸ Пчелинцева Л.М., *Комментарий к семейному кодексу Российской Федерации*, Норма, Москва, 2000, с.150.

³⁹ Игнатенко А., Скрыпников Н., *op.cit.*, p.115-117.

⁴⁰ *Ibidem*, p.114.

⁴¹ Crăciunescu C.-M., *op.cit.*, p.56.

⁴² Blanc F-P., *Le droit musulman*, Dalloz, Paris, 1995.

⁴³ Crăciunescu C.-M., *op.cit.*, p.57.

⁴⁴ Considerăm că pentru Republica Moldova este reușit ales, în calitate de regim matrimonial legal, cel al proprietății în devălmășie, întrucât acesta protejează averea soților de până la căsătorie, precum și donațiile sau moștenirile care, de regulă, în practică, reprezintă bunuri familiale strămoșești.

⁴⁵ De regulă, regimul matrimonial combinat îmbină elementele de avere separată cu cele de avere comună, soții indicând direct în contractul matrimonial care bunuri vor fi guvernate de regimul separat și care de regimul comun.

⁴⁶ Vasilescu P., *op.cit.*, p.65-66.

⁴⁷ Crăciunescu C.-M., *op.cit.*, p.13.

⁴⁸ Colomer A., *Droit civil. Régimes matrimoniaux*, Litec, Paris, 1998, p.35-60.

⁴⁹ Terré F., Simler Ph., *Droit civil. Les régimes matrimoniaux*, Précis Dalloz, Paris, 1989, p.51-134.

⁵⁰ Florian E., *Dreptul familiei*, Limes, Cluj Napoca, 2003, p.82.